

Jaapani enelas 'Shirobana'. Jaapani enelad moodustavad oma õisikud jooksva aastal kasvava võrse tippu ning õitsevad sügissuvel, mistõttu taluvad ka allalõikust. Tehke seda varakevadel enne kasvuperioodi algust.

Sama juhtub, kui istandik on liiga tihe. Seda näeb liigagi sageli, kuna tihedam istutus annab ju vast rajatud aias kiirema haljastuse efekti. Tiheistutusel on mõtet ainult siis, kui võrade liitudes kaevatakse ülearesed taimed välja ning pannakse mujale.

Igihaljad lehtpõõsad

Rododendroneid, läiklehist mahooniat jt ei lõigata üldse, v. a. talvekahjustusi saanud okste eemaldamine. Kui aga igihaljaid lehtpõõsaid kasvatakse mingil kindlal eesmärgil, näiteks mahooniat lõikerohelise saamiseks või harilikku pukspuud madala heki või vormi lõigatud põõsana, on lõikamine näidustatud.

Mahoonia talub allalõikust väga hästi, ainult et sellega kaotame dekoratiivse lehestiku ja õitsemise. Kuid eesmärk pühitseb abinõu! Mahooniaistandus lõigatakse maha hilissügisel, järelejäänud põõsaosad kaetakse lumeta talvel kuuseokstega. Pukspuid vormitakse kasvuperioodil.

Tähtsamaid põhimõtteid

Õigesti läbiviidud lõikus täidab mitut ülesannet: põõsas on hõredam ja õitseb paremini, näeb välja tugev ning terve, ühtlasi saab jooksvalt noorendatud.

■ Kui te ei ole päris kindel, kuidas ikkagi lõigata, siis jätke seniks, kuni õpite või nõu hangite, põõsas lõikamata – temaga ei juhtu mitte midagi (ei kehti põetava heki kohta).

■ Lume raskuse all murdunud, kuivad, haiged ja külmavõetud oksad tuleb igal juhul eemaldada. Kui on tegemist n-õ tavalise põõsaga – oksad algavad maapinnalt –, siis on sageli mõistlik vigane oks maani maha lõigata. Tüvikuna kasvatatava põõsa puhul lõigake oks tagasi harunemiskohani nii nagu puulgi.

■ Mitte kunagi ei kärbita põõsastel oksti ladvast ega poolelt kõrguselt! Sel-

Tuhkur enelas 'Grefsheim' moodustab õied talvitunud pungadest. Kevadise lõikuse korral jääks see õiepidu nägemata.

le tagajärjel kasvavad oksatippudesse tihedad lühikeste okste pahmakad, mis oma raskusega painutavad alla kogu oksa. Pealegi võime põõsast poole peale madaldades ära lõigata ka õiepungadega oksaosa.

■ Püüdke tähele panna, kas õienupud moodustuvad eelmisel sügisel (talvituvad pungas ning on õitsemiseks valmis kohe kevadsooja saabudes – lõikusgrupp A) või alles õitsemisulvel (lõikusgrupp C). Sageli moodustuvad õied aga külgvõrsetele, mis kasvavad jooksva aastal vanadele okstele (lõikusgrupp B).

Õitseage ütleb lõikuse aja

Põõsa bioloogiat tundes on lihtne mõista, et kui lõikate varakevadel ta maani maha või eemaldate oksti selliselt liigilt, mis oli õienupud juba sügisel punga sisse ära pakkunud, siis jäävad õied nägemata. Sellised liigid on forsüütiad, kevadel varakult õitsvad enelad (sh laialt levinud tuhkur enelas 'Grefsheim'), sõstrad, mandlipuud jt. Neid tuleb lõigata vahetult pärast õitsemist. Siis võtke mõned kõige vanemad oksad maani maha, allesjäävate küljest aga lõigake ära allapaindunud ning nõrgad harud, kui neid on.

Nendel liikidel, mis õitsevad õitsemisulvel kasvavatel võrsetel (okstel), ei saagi aga lõikust teha varem kui kesksulvel, sest enne tuleb neil kasvada oks ning moodustada õienupud. Et sageli areneb võrse kasvades õienuppe ka juurde, õitsevad sellised põõsad pal-

ju kauem kui kevadõitsejad, kellel on õienupud juba sügisest peale viimase ni arvel.

Suve teisel poolel õitsevad Douglase enelas, jaapani enelas oma rikkaliku sordivalikuga, kaselehine enelas jt. Neid liike võib julgelt noorendada varakevadel allalõikuse teel 5–10 cm peale. Lõikus muudab õisikud suuremaks ja kirkamaks. Lõigata võib igal aastal, aga piisab ka, kui seda teha 2–3-aastase vahega.

Vead paranevad ruttu

Võrreldes puudega, on põõsaste lõikamine oluliselt riskivabam. Valessti lõigates võib puu tervise ja ilu pöördumata ära rikkuda ning aastakümneteks aeda ehtima mõeldud tuleb eemaldada, põõsal aga kaotame ehk ainult jooksva aasta õied või rikume tema kuju. Kuna põõsad taastuvad küllaltki kiiresti, paranevad ruttu ka vead.

Põõsad on puudega võrreldes palju lühiealisemad, mistõttu on nii moraalne kui materiaalne kahju oluliselt väiksem, juhul kui lõikus peaks n-õ päris puusse minema.

Kui analüüsite tehtud vigu ning õpite neist, täidavad põõsad just neid ülesandeid, milleks nad ette nähti – rõõmustavad aiapidajat vitaalse väljanägemise, rohke õitsemise, värvika lehestiku või säravate võrsetega.

AINO MÖLDER

Luu Metsanduskooli puuhoolduse õpetaja